

מהרש"א ח"א

בבא בתרא טו-א

עניין: משה כותב בדמע

בעל שם טוב

מהר"ל חידושי אגדות

הגר"א – דברי אליהו פרשת וזאת הברכה

כך הוא הגרסא: עד כאן (שם). וימת שם משה עבד הקב"ה אומר ומשה ה' וכי א"ל ר' שמעון וכי כותב מכאן ואילך הקב"ה עד כאן הקב"ה אומר ומשה אומר ומשה כותב בדמע. אומר וכותב מכאן ואילך ור"ל דלא קשיא מה הקב"ה אומר ומשה כותב שכתוב וימת משה בנה בדמע כמו שנאמר להלן שהיה בוכה וכותב בדמע. ויאמר להם ברוך מפיו יקרא שהיה בוכה על מיתתו. אלי את כל הדברים האלה וזהו התחלת מיתתו. כי לכן אמר בדמע שהדמעות יוצאים מן האדם והולכים. ודבר זה התחלת סלוק גוף. כי הם כליון כחו. ולכן הוא התחלת מיתתו. ושייר לומר וימת. ומה הצורך לומר הקב"ה אומר.

מהר"ל גור אריה

דברים לד, ה

וה' א"ל אלקי הקדוש ברוך הוא אומר ומשה כותב בדמע. פירש הרא"ם, ולא בדיו, לתת הבדל בין הח' פסוקים לשאר כל התורה, כדי שיהיה היחיד קורא אותם, כדאיחא בפרק השותפין (צ"ט טו).⁹ ודברים בלתי מוכנים הם, שאין משה כתב בדמע שלא בדיו, וקיימא לן¹⁰ ספר תורה שלא כתבו בדיו פסולה.¹¹ ואין לומר שאלו ח' פסוקים אשתני, זה אינו, דכיון דילפינן (ממנו לנ) דבעי כתיבה בדיו, ושלא בדיו פסולה, אם כן אין חילוק בין הגהו פסוקים לשאר פסוקים. ועוד, דלמה אשתנו הנך פסוקים לכתוב שלא בדיו. אי בשביל כדי שיהא היחיד קורא¹² כמו שפירש הרא"ם, זה אינו, דהא אדרבא, שנתן טעם (צ"ט טו). למה היחיד קורא, ומפרש משום דנכתבו בדמע¹³. ואם כן קשיא, למה כל זאת, למה נכתבו שלא בדיו. ועוד, דלא הוי ליה למימר 'ומשה כותב בדמע', שלשון זה משמע נפילת דמעות, הוי ליה לומר 'ומשה כותב בדמעות', כמו 'וחשקו בדמעות שליש' (מסילס פ, ו). [ובורדאי פירוש טעות הוא].

אבל פירושו 'ומשה כותב בדמע', שהיה משה בוכה על מיתתו, והוא כמו 'הזורעים בדמעה' (מסילס קטו, ט), דמסתמא כיון שהזכיר מיתתו 'וימת משה', היה בוכה. והשתא לא קשיא איך כתב 'וימת משה', הואיל והיה משה עדיין חי, שכיון שהיה בוכה על מיתתו, זהו התחלת המיתה, וזהו 'וימת משה וגו'¹⁴.

פרשת וזאת הברכה

אמנם כן הוא, כי הגה לכאורה יפלא בעיני כל, הלא התורה קדמה² אלפים שנה קודם שנברא העולם (בראשית ובה, ה, ב) ואם כן קשה איך נכתבו אז בהתורה כל הסיפורים הקדושים² מענייני בריאת העולם, ומענייני אדם וחיה ונח ואבות הקדושים, ושאר דברים מן בראשית עד לעיני כל ישראל, הלא עדיין לא נתהוו אז אלו הדברים, וביותר קשה הלא המיתה באה לעולם בשביל חטא אדם הראשון, ואם לא היה אדם הראשון חוטא לא היה מיתה בעולם, וזה ידוע שהבחירה ניתנה לאדם, ואם כן איך נכתבו בתורה מאז ומקדם

אמנם האמת כן הוא, כי התורה הקדושה בכריאתה נבראה רק בתערובות אותיות, היינו אלו האותיות שישנן בתורתנו הקדושה מן בראשית עד לעיני כל ישראל לא היו נצרפים אז בצירופי תיבות כמו שאנו רואים היום כמו בראשית ברא או לך לך מארצך וכיוצא, רק האמת הוא שכל אלו התיבות מתורתנו הקדושה היו מעורבין בתערובות, ובכל עת וזמן שנתהווה איזה ענין בעולם, אז נצטרפו אלו האותיות ונתהוו צירופי תיבות ונתהווה סיפור זה הענין, כגון

נמצא כמו כן כאשר הגיע עת מיתת משה, ואז כבר היתה התורה כולה בצירופי תיבות מן בראשית עד וימת שם משה, כי בעת הזאת, כל המעשים הללו כבר נתהוו, רק מן וימת שם משה עד לעיני כל ישראל עדיין לא נצטרפו האותיות התיבות, כי עדיין היה משה חי, רק מחמת שמוכרח היה עבדי, על כן מה עשה ה' יתברך, היה אומר למשה האותיות שנשארו מן וימת שם משה עד לעיני כל ישראל כמו שהיו מעורבין עדיין בלא צירופי תיבות, ומשה היה כותבם כן, ואחר כך כשמת משה מיד נצטרפו אלו האותיות, ונעשו התיבות מן וימת שם משה עד לעיני כל ישראל, ונמצא שכל התורה

כתבה משה, ושפיר נאמר לקוח את ספר התורה ושפיר נקראת על שמו, כי באמת הוא כתבה בשלימות מן בראשית עד לעיני כל ישראל:

וזהו שכתב רש"י ז"ל, הקב"ה אומר למשה התורה מן וימת שם משה עד לעיני כל ישראל, ומשה היה כותב, אמנם כדי שלא תקשה קשיא הנ"ל איך היה כותב וימת הלא עדיין היה חי, על זה מפרש והולך שהיה כותב בדמע, ודמע הוא לשון תערובות כידוע, כמו המדמע (גיטין נב, ב), או תרומה מדמעת, וכיוצא בהן בש"ס הרבה, והיינו שהקב"ה אמר לו למשה התורה אות באות, כפי שהיתה מעורבת, והוא כמו כן היה כותבה אות באות בתערובות, ואחר מיתתו נתהוו הצירופי תיבות מן וימת שם משה עד לעיני כל ישראל, ושפיר נאמר לקוח את ספר התורה ושפיר נקראת תורת משה, והבין:

כתיבה משה, ושפיר נאמר לקוח את ספר התורה ושפיר נקראת על שמו, כי באמת הוא כתבה בשלימות מן בראשית עד לעיני כל ישראל, וא"כ שני הדיעות לא פליגי כי באמת כתבן משה ולא חסר אפילו אות אחת, רק כי ח' פסוקים אלו לא היה יכול לכתוב את הנגלה וכתב כפי הצירופים וזהו בדמע' ויהושע כחבן כפי הנגלה וכדעת ר"י. ושניהם מסכימים לדעת אחת כי נכתבו ע"י שניהם, ע"י משה הנסתר והסוד ועל ידי יהושע הנגלה, כאשר היא כתובה בידינו

לדור ודור:

פליגי, כי לכאורה קשה בדברי הגמרא לעשות בגבולי מקום וזמן כתב את מה מקשי על ח' פסוקים אחרונים שבתורה היא נכתבו אם משה היה עדיין חי, הלא כל התורה כולה היתה נכתבת אלפים שנה קודם בריאת העולם אי"כ לא היה עדיין השמים והארץ וכל אשר בה, ודור המבול ודור הפלגה ויצאת מצרים ודומיהם, ואיך נכתבו בתורה קודם שהיו בעולם, אמנם זאת ידוע כי כל התורה הוא שמותיו של הקב"ה והיינו על ידי צירופים של אותיות ותיבות, ולפני בריאת עולם היתה התורה אמון אצל הקב"ה על פי צירופים וסודות נעלמים, ולא היתה נקראת כמו עתה רק ע"י שמותיו של הקב"ה, ואחר שברא השי"ת את העולם ונתן את התורה לישראל וסיבבם במצות הצריכין